

ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเอง และ
ระดับฮีโมโกลบินเอวันซี ของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน

รัชวรรณ คู่แก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

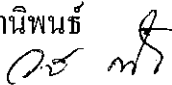
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

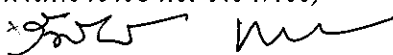
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ รัชวรรณ ตู่แก้ว ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาริ กังใจ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชนิกร ทรัพย์กรานนท์)

.....กรรมการ

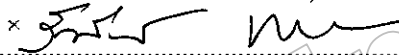
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาริ กังใจ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชนิกร ทรัพย์กรานนท์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

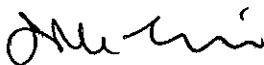
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รอ.ญ. ดร.ศิริพันธุ์ สาสัตย์)

.....กรรมการ

(ดร.สงวน ธานี)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่.....๑๕.....เดือน.....มิถุนายน.....พ.ศ. 2550

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา

จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำปีภาคต้น ปีการศึกษา 2548

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วารี กังใจ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม กรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบปากเปล่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รอ.ญ. ดร. ศิริพันธุ์ สาสัตย์ ดร. สงวน ธานี ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง และสนับสนุนให้กำลังใจเป็นอย่างดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล หัวหน้างานแผนกผู้ป่วยนอก ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอบคุณเจ้าหน้าที่แผนกผู้ป่วยนอก และกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่เลี้ยงดูและพี่ชายที่ให้โอกาสในการศึกษาที่คอยช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจตลอดมา และขอขอบคุณเพื่อน ๆ สาขาการพยาบาลผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

รัชวรรณ ตู้แก้ว

45911572: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้สูงอายุ; พย.ม. (การพยาบาลผู้สูงอายุ)

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง/ การปฏิบัติการจัดการตนเอง/ ระดับฮีโมโกลบินเอวันซี/
ผู้สูงอายุโรคเบาหวาน

รศ.วรรณ ตู่แก้ว: ผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเอง และระดับฮีโมโกลบินเอวันซี ของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน (EFFECTS OF SELF-MANAGEMENT PROMOTION PROGRAM ON SELF-MANAGEMENT PRACTICE AND HEMOGLOBIN A_{1c} LEVEL AMONG THE ELDERLY PATIENTS WITH TYPE II DIABETES MELLITUS) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: วาริ กังใจ, พย.ค., รัชนิภรณ์ ทรัพย์กรานนท์, Ph.D., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ค.ค. 142 หน้า. ปี พ.ศ. 2550.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบสองกลุ่มวัดซ้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเอง และระดับฮีโมโกลบินเอวันซี ของผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุโรคเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกเฉพาะ โรคเบาหวาน แผนกผู้ป่วยนอก ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา สุ่มตัวอย่างแบบง่ายเข้ากลุ่มทดลอง 10 คน และเข้ากลุ่มควบคุม 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ แผนการส่งเสริมการจัดการตนเองในผู้สูงอายุโรคเบาหวาน คู่มือส่งเสริมการจัดการตนเองในผู้สูงอายุโรคเบาหวาน สมุดบันทึกการติดตามตนเอง และสื่อการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการควบคุมโรคเบาหวาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติการจัดการตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้รับการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ 5 ท่าน ดำเนินการทดลองแบบรายกลุ่มและรายบุคคล แบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล การวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปร ระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีนิวแมน-คูลส์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีการปฏิบัติการจัดการตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม ในระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีการปฏิบัติการจัดการตนเองไม่แตกต่างจากระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองต่อระดับฮีโมโกลบินเอวันซี อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีระดับฮีโมโกลบินเอวันซีต่ำกว่าก่อนการทดลอง และต่ำกว่ากลุ่มควบคุม แต่ในระยะหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีระดับฮีโมโกลบินเอวันซีต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยสรุปได้ว่า

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการศึกษา 12 สัปดาห์ โดยประเมินผล 2 ครั้ง ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มระยะในการประเมินผล เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงของระดับฮีโมโกลบินเอวันซีในเวลา 4 เดือน 6 เดือน และความคงทนของผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเอง และในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในผู้สูงโรคเรื้อรังอื่น ๆ เช่น ผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูง ผู้สูงอายุโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง เป็นต้น

45911572: MAJOR: GERONTOLOGICAL NURSING; M.N.S. (GERONTOLOGICAL NURSING)

KEYWORDS: SELF-MANAGEMENT PROMOTION PROGRAM/ SELF-MANAGEMENT PRACTICE/
HEMOGLOBIN A_{1c} LEVEL/ THE ELDERLY PATIENTS WITH TYPE II DIABETES
MELLITUS

RATCHAWAN TOOKAEW: EFFECTS OF SELF-MANAGEMENT PROMOTION PROGRAM ON
SELF-MANAGEMENT PRACTICE AND HEMOGLOBIN A_{1c} LEVEL AMONG THE ELDERLY PATIENTS
WITH TYPE II DIABETES MELLITUS. THESIS ADVISORS: WAREE KANGCHAI, D.N.S.,
RARCHARNEEPORN SUBGRANON, Ph.D., PAIRATANA WONGNAM, Ph.D. 142 P. 2006.

This study was based on the experimental research methodology. The purpose of the study was to compare the effects of self-management practice and HbA_{1c} in the elderly with diabetes in the experimental group and the control group. The experimental group was designed to join the self-management promotion program, received the knowledge about diabetic control and training about skills of diabetic control while the control group received regular training. The sample consisted of 10 elderly people in each group. Simple random sampling method was used to collect the sample which was divided into two groups. The instruments used in this research were the self-management promotion program by applying the self-management practice and hemoglobin A_{1c} level among the elderly patients with type II diabetes mellitus test. The interventions were group administered. The research design was a two-factor experiment with repeated measures on one factor. The study was divided into three phases: the pre-test phase, the post-test phase and the follow up phase. The statistical devices used in data analysis were frequencies, percentage, mean, standard deviations, repeated-measure analysis of variance: one between-subject variable and one within-subject variable and New Man Keuls method.

The results of the study were:

1. There was an interaction between the experiment methodology and the duration of the experiment for practice on self-management practice at the .05 level of significance. Immediate after the experiment and at the follow up time, self-management practice of the experimental group was higher than before the experiment and also higher than the control group. Immediate after the experiment the experimental group, there was indifference of self-management practice from the follow up time at the significant level of .05.

2. There was an interaction between the experimental methodology and the duration of the experiment for HbA_{1c} with non- statistical significance. At the follow up time of the experiment the experimental group had lower than HbA_{1c} before the experiment at the .05 level of significance but at immediate after the experiment the experimental group had lower HbA_{1c} an before the experiment with non- statistical significance .In addition it was also found out that at the immediate after the experiment there was no difference of HbA_{1c} from and the follow up time with non- statistical significance. When comparing the experimental group and the control group, immediate after the experiment and at the follow up time the experimental group was found to have lower HbA_{1c} than the control group at the .05 level of significance.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัยและเหตุผลสนับสนุน.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	14
ขอบเขตของการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	15
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	16
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
โรคเบาหวานในผู้สูงอายุ.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการตนเอง.....	51
โปรแกรมส่งเสริมการจัดการตนเองในผู้สูงอายุโรคเบาหวาน.....	63
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	70
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	75
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	84
การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ.....	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
5 สรุปและอภิปรายผล.....	105
อภิปรายผลการวิจัย.....	107
ข้อเสนอแนะ.....	109
บรรณานุกรม.....	111
ภาคผนวก.....	123
ภาคผนวก ก.....	124
ภาคผนวก ข.....	127
ภาคผนวก ค.....	133
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	142

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ และชนิดของยาเบาหวานที่ได้รับ.....	71
2	จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน จำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน.....	90
3	ข้อมูลและคะแนนสถิติพื้นฐานคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวานในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	92
4	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวานระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง	93
5	ผลการทดสอบผลย่อย (Simple Effect) ของวิธีการในระยะก่อนการทดลอง	95
6	ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการในระยะหลังการทดลอง	95
7	ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการในระยะติดตามผล.....	96
8	ผลการทดสอบย่อยของระยะเวลาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อการปฏิบัติการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน	96
9	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวานในกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลด้วยวิธีทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method).....	97
10	ข้อมูลและค่าสถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ยระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	98
11	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง	99
12	ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการในระยะก่อนการทดลอง	101
13	ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการในระยะหลังการทดลอง	101
14	ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการในระยะติดตามผล.....	102
15	ผลการทดสอบย่อยของระยะเวลาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน.....	102

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
16 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานในกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยวิธีทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method)	103
17 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวานในกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยวิธีทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls Method)	104

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	19
2 เป็นการแสดงการกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยทางพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P) ซึ่งได้แก่ ปัญญา ชีวภาพ และสิ่งภายในอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำ.....	52
3 ปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยทางพฤติกรรมปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางสภาพแวดล้อม.....	53
4 รูปแบบการทดลอง.....	69
5 วิธีการดำเนินการวิจัย	87
6 กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับระยะเวลาของการทดลองต่อการปฏิบัติการจัดการตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน.....	94
7 กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับระยะเวลาของการทดลองต่อระดับฮีโมโกลบินเอวันซีของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน.....	100